

Asia: VN/12625/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

HALLINNOLLISTEN SEURAAMUSTEN MÄÄRÄÄMINEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

Oikeusrekisterikeskus (ORK) vastaa yli 60 erilaisen rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen täytäntöönpanosta. Lausuttavana olevan luonnoksen hallituksen esitykseksi mukaan ORK vastaisi jatkossa myös uuden ydinenergialaissa säädetyn hallinnollisen seuraamusmaksun täytäntöönpanosta sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla. Lisäksi ORK vastaisi edelleen ydinenergialain nojalla maksettavaksi tuomittujen uhkasakkojen täytäntöönpanosta. Sekä seuraamusmaksujen määräämisestä että uhkasakkojen tuomitsemisesta maksettavaksi vastasi Säteilyturvakeskus. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ei ole esitetty muutettavaksi nyt lausuttavana olevan hallituksen esityksen luonnoksen mukaan. Ehdotetun ydinenergialain 395 §:n 5 momentin sisältämän seuraamuksen täytäntöönpanotapaa koskevan lakiviittauksen lisäksi on erittäin tärkeänä, että myös sakon täytäntöönpanosta annettua lakia esitettäisiin muutettavaksi siten, että lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:n 2 momentin listaan sisällytettäisiin ehdotettu uusi rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla täytäntöönpantavat uudet rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset on viime vuosina säännönmukaisesti lisätty sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momentin listaan. ORK esittää ydinenergialain 395 §:n 5 momentin lakiviittausta lisäksi muutettavaksi siten, että se vastaisi useiden muiden lakien lakiviittausta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Siten 395 §:n 5 momentti kuuluisi seuraavasti: ”Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätyn seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).” (HE 5/2025 vp mm. s. 234, 241 ja 279) Lisäksi ORK esittää muutosta 395 §:n nimeen. ”Seuraamusmaksun määrä ja periminen” sijaan ORK esittää, että 395 §:n nimi olisi ”Seuraamusmaksun määrä ja täytäntöönpano” tai vaihtoehtoisesti ”Seuraamusmaksun suuruus” ja 5 momentin erottamista omaksi pykäläksi ”Seuraamusmaksun täytäntöönpano”.

Luonnoksen mukaan ydinenergialain seuraamusmaksuun saisi hakea oikaisua oikaisuvaatimuksella. ORK kiinnittää huomiota siihen, että oikaisuvaatimus ei ole käytössä ensivaiheen muutoksenhakuakeinona kaikissa sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaan täytäntöönpantavissa rangaistusluonteisissa hallinnollisissa seuraamuksissa. Useimmin muutoksenhaku on järjestetty siten, että viranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Ainoastaan joissain rangaistusluonteisissa hallinnollisissa seuraamuksissa ensivaiheen muutoksenhakukeinona on oikaisuvaatimus (mm. kaupparekisterilain seuraamukset ja useat liikennevirhemaksut)

Ehdotetun ydinenergialain 45 luku on nimetty ”Valvontamaksu ja muut maksut”. Kyseisen luvun 454 § on otsikoitu ”Korko” ja 454 §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että pykälässä säädettäisiin viivästyskorosta ja palautuskorosta. Edelleen säännöskohtaisissa perusteluissa on 454 §:n 1 momentin osalta todettu laveasti, että: ”Momentin säännökset koskisivat kaikkia valtiolle tulevia rahasuorituksia.” Esitetyn 394 §:n tai 395 §:n säännöskohtaisista perusteluista ei ilmene, peritäänkö seuraamusmaksusta viivästyskorkoa. ORK:n näkemyksen mukaan rangaistusluonteisille hallinnollisille seuraamusmaksuille ei tulisi periä viivästyskorkoa. Tämä on otettu lähtökohdaksi myös 1.1.2026 voimaan tulevassa sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamista koskevassa laissa. Eduskunnan 20.5.2025 hyväksymässä hallituksen esityksessä on todettu, että seuraamusmaksut ovat sanktioluonteisia maksuja ja ne rinnastuvat tässä suhteessa rahamääräisiin rangaistuksiin, joille viivästyskorkoa ei peritä. (HE 5/2025 vp s. 39–40) ORK pitää tärkeänä, että seuraamusmaksun korottomuus lisätään erikseen perustelutekstiin. Maininnalla on selventävä informatiivinen merkitys sekä maksuvelvollisille että maksuasioita käsittelevien eri viranomaisten henkilöstölle. Mikäli 454 §:n 1 momentin sääntely korosta koskee tosiasiallisesti ainoastaan Säteilyturvakeskukselle tulevia rahasuorituksia, ORK esittää, että 454 §:n 1 momentin säännöskohtainen perustelu muutettaisiin selvyiden vuoksi esimerkiksi muotoon ”Momentin säännökset koskisivat kaikkia Säteilyturvakeskukselle tulevia rahasuorituksia.” Seuraamusmaksuja ja uhkasakkoja koskevat rahasuoritukset tulevat Oikeusrekisterikeskukselle.

ORK:n täytäntöönpanotietojärjestelmää ollaan uudistamassa. Samalla on tarkoitus uudistaa myös täytäntöönpanoilmoituksen teko ORK:lle. Tarkoituksena on, että tulevaisuudessa hallinnollisen seuraamuksen (rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus sekä uhkasakko) määrännyt viranomainen voisi tehdä ORK:lle täytäntöönpanoilmoituksen kehitteillä olevan ORK:n viranomaisportaalin kautta. Täytäntöönpanoilmoitus tehtäisiin viranomaisportaalin kautta suoraan ORK:n kehitteillä olevaan täytäntöönpanotietojärjestelmään Tapsaan. Sähköisen palvelun on määrä olla käytössä maaliskuussa 2026, joten myös ydinenergialain mukaiset seuraamukset ilmoitettaisiin ORK:lle kehitteillä olevan palvelun kautta. Mikäli seuraamukset ilmoitettaisiin ORK:lle nykyisin käytössä olevan menettelyn mukaisesti, Säteilyturvakeskus ilmoittaisi tiedot ORK:lle sakkoluettelolla ja täytäntöönpanoperustetta koskevat tiedot tallennettaisiin manuaalisesti ORK:n täytäntöönpanotietojärjestelmään Rajsan.

Ilmoitustavasta riippumatta, jokainen uusi seuraamuslaji lisää ORK:n henkilötöön tarvetta täytäntöönpanovaiheessa muun muassa asiakasyhteydenottojen, täytäntöönpanoon liittyvien virhetilanteiden selvittämisen ja ulosottoon siirtyneiden saatavien valvonnan takia. Keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötöön määrä, vaikka lisähenkilötöön määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, ORK:n lisähenkilötöön tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohjausmenettelyssä. Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu, kuinka usein seuraamusmaksujen määräämiselle olisi tarvetta. Vuosittaista kappalemääräarviota esitykseen ei sisälly. Myöskään uhkasakkojen osalta esitysluonnokseen ei sisälly arviota vuosittain maksettavaksi tuomituista tapauksista. Ilman arvioita vuosittain ORK:lle ilmoitettavista täytäntöönpanoperusteista, ORK ei pysty ottamaan tarkasti kantaa hallinnollisten seuraamusten vaikutuksista ORK:lle. Käytössä olevilla tiedoilla ja useiden aiemmin säädettyjen hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanokokemuksen perusteella arvioidaan nyt, että esitettyjen hallinnollisten seuraamusten takia ORK:lle syntyy lisähenkilöstön tarvetta vain vähäisissä määrin.

MUUTA

Hallituksen esityksen luonnoksen sivulla 200 on väliotsikko ”3490 § Ydinaineen talteenottolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi”. Väliotsikko tulisi muuttaa muotoon ”349 § Ydinaineen talteenottolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi”.

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Pitkänen Tero
Oikeusrekisterikeskus